

POUŽITÍ ZÁLOH V OBRANĚ VŠEVOJSKOVÝCH SVAZKŮ

Jedním z rozhodujících principů taktiky je požadavek soustředění úsilí na hlavním směru. Abychom porazili nepřítele, nesmíme rozptylovat síly a prostředky rovnoměrně ani v obraně. Na druhé straně, vzhledem k převaze útočníka, bude mít obránce vždy omezené možnosti sil a prostředků. Nemůžeme usilovat a přehrazení všech směrů útoku nepřítele, ale zabezpečit jejich střežení, zajistit je palbou a mít dostatek záloh k zásahu na ohrožené směry. „Rychlost a překvapení nahradí počet“, konstatoval svého času ruský vojevůdce Suvorov a tuto zásadu uplatnil s úspěchem i v obranném boji.

V současných podmínkách není účelné na zvoleném směru v obraně hromadit síly prostým soustřeďováním, které je naopak nebezpečné. Ničivá síla soudobých bojových prostředků je schopna vždy vytvořit trhliny v sestavě obránce. Výhodnější je vyčlenit jaderné a palebné prostředky a dostatek záloh k manévru, aby toto soustředění sil obránce bylo pro útočníka překvapením.

Zvýšení významu záloh v obraně souvisí dále s principem uchování bojeschopnosti vlastních vojsk, snahou o překvapení nepřítele a zbavení jej iniciativy.

Boj, jako součást ozbrojeného zápasu, zkoumáme jako složitý dvoustranný proces, kde protikladné cíle bojujících stran a způsoby boje jedné strany ovlivňují způsoby boje druhé strany. Obrana jako druh boje je v dialektickém vztahu ke způsobům útoku nepřátelských vojsk, bojové možnosti obránce musí odpovídat reálným možnostem útočícího nepřítele, principy činnosti obránce musí respektovat všechny vlivy situace, ale zejména způsoby útoku nepřítele.

Značný metodologický význam pro praktickou činnost vojsk má pochopení a správné stanovení cílů obrany. Cílem obrany je v optimálním případě zmařit útok nepřítele. Za méně příznivých podmínek bude zpravidla cílem obrany odrazit útok nepřítele, který je v převaze, způsobit mu ztráty, udržet důležité prostory, získávat čas a vytvářet příznivé podmínky pro přechod do útoku. Splnění těchto cílů můžeme dosáhnout změnou v poměru sil, vytvořením

podmínek k tomu, aby byl nepřítel zbaven iniciativy a vojska v obraně mohla přejít do útoku. Proto pasivní a vyčkávací pojetí obrany nemůže mít úspěch. Jedním ze základních požadavků na soudobou obranu je její aktivnost a odolnost. Těmito pojmy rozumíme schopnost obránce čelit mohutným úderům jaderných prostředků, letectva, palbám dělostřelectva i hromadnému útoku tanků a dalších obrněných prostředků, schopnost aktivně napadat nepřátelské síly, jež se přibližují k obraně, přehrazovat směry jejich hlavního úderu, manévrovat palbou i pohybem k jejich zničení.

Uvedených požadavků dosáhneme řadou opatření, zejména včasným rozpoznáním příprav nepřítelů a zjištěním jeho zámyslu, okamžitým ničením jeho jaderných prostředků, dovedným soustředěním sil obránce k přehrazení směru hlavního úderu nepřítelů, dovedným využíváním obranných vlastností terénu a jeho ženijními úpravami, větší efektivností palby obránce, houževnatostí vojsk v obraně, včasným manévrem silami a prostředky, klamáním nepřítelů, všestranným zabezpečením boje a dalšími opatřeními.

Soudobé ničivé prostředky vytváří však i při všech těchto opatřeních možnost vzniku trhlin v celistvosti obrany. Je nutné, aby obránce vždy předpokládal vklínění nepřítelů do obrany (v různém rozsahu do značných hloubek), rozsáhlé používání vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítelů. Tyto podmínky vyžadují mít k dispozici síly a prostředky k přehrazení vzniklých trhlin v bojové sestavě obránce, k zásahu proti pronikajícímu nepřátelskému uskupení, způsobují objektivní narůstání významu i úlohy záloh a druhých sledů v obraně.

Ani dobře organizovaná obrana nebude schopna vždy zastavit silného útočníka před jejím předním okrajem. Pokud obránce nemůže zasáhnout proti údernému uskupení nepřítelů dodatečně silnými zálohami, potom nezabrání vklínění a splnění úkolu může být ohroženo. Vyjádření principu soustředění sil na rozhodujícím směru v obraně nechápeme v současných podmínkách staticky, jako prostou kumulaci sil ve vymezeném prostoru, ale především soustředění jaderných úderů, úderů letectva, palb a zásah záloh. Problém soustředování hlavního úsilí v obraně je v současných podmínkách klíčovým a není plně dořešen ve všech souvislostech, zejména ve vztahu ke stále narůstajícím možnostem nepřátelského průzkumu a vysoce přesných zbraňových systémů. Rovněž narůstající prostorový rozmach obranného boje, šířka obranného pásma divize (30 až 45 km) a hloubka (20 až 25 km) zvýrazňuje význam záloh.

I na nižším taktickém stupni se stále více projevuje tendence členění bojové sestavy do dvou sledů. Na těchto stupních převažují ve vzájemné proporcii opatření k zabezpečení odolnosti obrany. Na středním a vyšším taktickém stupni narůstá význam aktivit, která je vyjádřena především manévrem palbou a zálohami. Tyto tendence jsou objektivním důsledkem podmínek obranného boje.

V obraně divize vytváříme zpravidla vždy druhý sled na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítelů. Při uspořádání bojové sestavy do jednoho sledu vyčleňujeme vševojskovou zálohu, kterou rovněž rozmísťujeme na hlavním směru. V některých případech, např. při obraně na široké frontě v horském terénu při nedostatku cest a omezených možnostech manévru zálohami z jednoho bráněného směru na druhý můžeme vytvářet zálohy pro každý bráněný tankový směr, a to vševojskové, protitankové, pohyblivé odřady zatarasovací a další.

Rozdíl mezi druhými sledy a vševojskovými zálohami spočívá v jejich úkolech. **Druhý sled** je připraven k plnění několika variant úkolů. Má je prostoro-
rově vymezeny podle zámyslu boje, např. vybudovat a být připraven bránit
obraně postavení z hloubky, připravit protizteč z určených čar na stanove-
ných směrech, být připraven převzít úkol prvního sledu, k zásahu na palebné
čáry apod. **Vševojsková záloha** je v obraně určena především k plnění ne-
předevídaných úkolů, obdobných jaké má druhý sled. Proto jí většinu úkolů
stanovíme až podle vývoje situace. Při organizaci obrany jí určíme prostor
soustředění, která postavení a palebné čáry má připravit a k jakým úkolům
má být připravena.

Protivýsadekovou zálohu vyčleňujeme ze sestavy druhého sledu nebo vše-
vojskové zálohy divize v síle zesílené rotý až praporu a je připravena ničit
nepřátelské výsadky bezprostředně po jejich vysazování do obranného pásma
svazku.

Protitankovou zálohu vytváříme u motostřelecké divize zpravidla z proti-
tankového oddílu a je připravena k zásahu na palebné čáry k přehrazení
směru postupu nepřátelských tanků a jiných bojových vozidel, která proni-
kají do obranného pásma. Používáme ji zejména na důležitých tankových smě-
rech, v trhlínách po jaderných úderech nepřítele, na odkrytých bocích a styku
se sousedy, k zásahu na čáry k zabezpečení rozvinování druhých sledů a záloh
k protiztečím apod. Působí v součinnosti s **pohyblivým odřadem zatarasovacím**,
který je připraven zřítit minová pole před palebné čáry protitankové zálohy
s obdobným cílem. Pro protitankovou zálohu a pohyblivý odřad zatarasovací
určujeme v hloubce obrany hlavní a záložní prostory soustředění, odkud jsou
připraveny k zásahu na určené čáry podle vývoje situace.

Uvedené stálé prvky bojové sestavy divize významným způsobem ovlivňují
aktivnost i odolnost obrany divize. Jejich síla, složení i způsoby použití závisí
na zámyslu velitele a podmínkách situace. V případě, že nepřítel vytvořil znač-
nou převahu, je nutné předpokládat jeho vklínění do hloubky obranného pás-
ma, a proto vytvoříme silný druhý sled a zálohy, v některých případech i sil-
nější než síly vyčleněné do prvního sledu. V tomto případě mohou být ve
druhém sledu divize až dva pluky a další zálohy druhů vojsk, např. proti-
tanková, pohyblivý odřad zatarasovací, jednotka bojových vrtulníků, případně
ženijní záloha připravená k aktivování dalších zátarasů. Zámyslem boje může
být v této variantě oslabení nepřítele jadernými údery, údery letectva a paleb-
ným ničením i bojem prvních sledů; v dalším období, při jeho vklínění do
obraně, omezovat prvními sledy rozšiřování vltomu do stran, částí druhého
sledu a záloh čelně zastavit postup vklíněného uskupení. Další částí druhého
sledu a záloh, v součinnosti se zálohami pluků, rozdělit nepřátelskou sestavu
na nejslabším místě, zpravidla na bocích vltomu, obkličít ji a zničit.

Ve variantě, kdy se divize bude bránit s většinou sil v prvním sledu, bude
zpravidla ve druhém sledu jeden pluk (obvykle tankový), případně vševojsko-
vá záloha (v síle rotý až praporu) na dalším směru.

Při obraně divize na široké frontě může být bojová sestava uspořádána do
jednoho sledu s jedncu i více vševojskovými zálohami v síle až zesíleného
praporu. V některých případech je účelné vytvářet vševojskové zálohy složené
např. z motostřeleckého praporu (bez rotý) s tankovou rotou, nebo použít
v záloze tankový prapor (bez rotý) s motostřeleckou rotou, což vytváří mož-
nosti jejich všestranného použití.

Využití vševojskových záloh a druhých sledů v obraně je nejefektivnější centralizovaně na různých stupních. Z toho důvodu souhlas k protizteči musí vždy dát nadřízený velitel. Jestliže jsou podmínky pro divizní protizteč, je účelné sladit časově a prostorově plukovní protizteče s použitím druhých sledů a záloh divize. Samostatnou protizteč druhým sledem pluku uskutečňujeme zpravidla na vedlejším směru při menším vklínění nepřítele do prvního postavení. V některých případech však na směru, kde má útočník značnou převahu, sladí velitel armády protiúder druhého sledu armády s divizní protiztečí. Tato zásada centralizovaného použití druhých sledů a záloh platí tam, kde prostor umožňuje rozvinutí a manévrování vojsk.

Při obraně v horách, ve městech nebo s využitím velké vodní překážky apod. zálohy a druhé sledy používáme naopak decentralizovaně. To vyplývá z podmínek bojiště, které rozděluje bojovou sestavu útočníka na části navzájem od sebe izolované a úspěch použití záloh obránce je podmíněn využitím překvapení útočníka, iniciativou obránce, včasným zničením dílčích částí nepřítele, které pronikají do obrany, dříve než stačí rozvinout svůj úspěch. Využíváme přitom toho, že horské hřebety, vodní překážky či městská zástavba rozděluje bojovou sestavu útočníka jak podélně, tak i příčně, omezují jeho manévry a umožňují jej ničit po částech. a druhé straně členitost terénu může omezit manévry zálohami i u obránce. Proto při obraně v horách nebo zastavěných prostorech je nutné vytvářet vševojskové a jiné zálohy, zejména protitankové, pro každý samostatný směr.

Použití vševojskových záloh a druhých sledů závisí na vývoji situace. Prvořadým úkolem je zničení vklíněného uskupení nepřítele **protiztečemi**. Jejich uskutečnění záleží na řadě podmínek.

Především je to bojeschopnost druhých sledů a záloh, které jednak v součinnosti s prvním sledem divize a částí druhých sledů mohou čelně zastavit pronikající uskupení nepřítele, udržet důležité prostory, zamezit rozšiřování vltomu do stran a omezit jeho šíři jen na dílčí část obranného pásma divize, jednak vytvořit větší částí záloh a druhých sledů alespoň dvojnásobnou převahu na směru protizteče. K tomu je účelné volit směr protizteče do boku vklíněného nepřítele, kde je jeho sestava nejslabší.

Vklíněné uskupení nepřítele je nutné oslabit zejména jadernými údery, palbou dělostřelectva a protitankových prostředků, údery vojskového letectva a dalšími prostředky. Současně zdržet bližší zálohy nepřítele, aby nemohly být použity v průběhu protiztečí.

Protizteč uskutečňujeme z chodu a nejlépe v době, kdy jsme čelní sled vklíněného nepřítele zastavili. Je účelné, aby druhé sledy a zálohy vyčleněné k protizteči byly rozmístěny před jejím zahájením v prostorech soustředění v proudech a připraveny k rychlému vyvedení, skrytě a s překvapením pro nepřítele. Vyvádění sil k protizteči ze zaujatých obranných postavení je pomalé a umožňuje nepříтели použít prostředky k omezení jejich manévru. K oklamání nepřítele je možné využívat dýmových clon ve spojení s demonstrační činností na jiných směrech. Využití více pochodových os umožňuje zkrátit dobu rozmísťování.

Manévry při protizteči musí odpovídat zámyslu boje. Jestliže je v záloze nebo ve druhém sledu divize pouze jeden pluk, nebo i menší síly, bude protizteč zpravidla uskutečněna mezi prvním a druhým postavením, kdy čelně bude nepřítel zastavován druhými sledy a zálohami prvosledových pluků. Tato varian-

ta je nejpravděpodobnější při uvažované šíři obranného pásma divize 30 až 50 km.

Když předpokládáme silný nepřátelský úder a možnost vklínění nepřítele do větší hloubky obrany, může být většina sil uskupena ve druhém sledu a zálohách. Za této situace můžeme protizteč uskutečnit výjimečně mezi druhým a třetím postavením, kdy část druhého sledu a záloh divize čelně zastavuje vklíněného nepřítele a druhou část použijeme k protizteči.

V obou případech cílem protizteče je rozdělení sestavy nepřítele, obklíčení jeho vklíněného uskupení a následující zničení. Nejde tedy jen o donucení nepřítele k odchodu a obnovení celistvosti předního okraje obrany, ale o zničení hlavního nepřátelského uskupení. Proto je účelné spojení divizní protizteče s plukovními, které mohou být vedeny na bocích nebo vstříc k obklíčení vklíněného nepřítele. Při tom vnější křídla bojové sestavy záloh a druhých sledů směřují k obnovení předního okraje obrany a vnitřní vytváří obklíčovací kruh v součinnosti se sousedy.

Dalším obdobím je zničení obklíčeného uskupení s následujícím přeskupením, kdy zálohy a druhé sledy mohou přejít do prvního sledu a nové zálohy obnovujeme z prvního sledu na pasívních směrech nebo ze součástí, které dokončily zničení obklíčeného nepřítele. Jakmile je druhý sled a záloha zasažena do boje, je nutné ihned vytvářet nové.

Ničení nepřítele protiztečemi je složitý úkol, k jehož uskutečnění je nutné vytvořit podmínky, zejména zbavit nepřítele iniciativy a dílčím způsobem palebnými prostředky i manévrem záloh změnit poměr sil.

V některých případech se nám tento záměr nepodaří, nepřítel vytvoří značnou převahu sil v celé šíři obranného pásma divize, nevytvoříme podmínky pro protizteč, která by za této situace nebyla účelná. Druhé sledy a zálohy zaujmají připravená obranná postavení v hloubce nebo z palebných čar zpomalují nepřátelský postup a vytváří podmínky pro armádní protiúder. Využití obranných vlastností terénu ve spojení s větší účinností přímé palby protitankových prostředků je za této situace nezbytné. (Aby obránce mohl čelit převaze nepřítele). Na směrech, kde předpokládáme hlavní úder nepřítele, je v obraně v připravených a vybudovaných úsecích druhý sled divize.

Zálohy a část druhých sledů mají připraveny tankové jednotky a jednotky s bojovými vozidly vyzbrojenými protitankovými prostředky k zásahu na **palebných čarách**, k přehrazení směrů postupu nepřátelských tanků a bojových vozidel (kde nejsou připravena obranná postavení druhých sledů). Palebné čáry mohou být plánované a předem připravené, nebo neplánované, např. při zásahu ve prospěch prvního sledu k přehrazení trhlin po nepřátelských jaderných úderech. Zaujímají je zpravidla tankové prapory nebo motostřelecké prapory s BVP.

Bojová sestava těchto jednotek je uspořádána do jednoho sledu s vyčleněním zálohy v síl jedné až dvou čet a je zaujímana podle konfigurace terénu buď v linii, nebo k vytvoření „palebného pytle“. Jednotlivé tanky nebo bojová vozidla rozmísťujeme 150 až 200 m od sebe. Celkem prapor přehrazuje na palebné čáře 5 km. Zásah vyčleněných záloh na této čáře je nejúspěšnější, je-li spojen s překvapením nepřítele (s využitím členitosti terénu a jeho pokrytosti, vedením palby z věžových postavení nebo podle možnosti i z připravených okopů), je-li sladěn s palbami dělostřelectva nebo údery bojových vrtulníků a zřizováním zátarasů (vrtulníkovým pohyblivým odřadem zatarašovacím). Boj záloh na palebných čarách k čelnímu odrážení pronikajícího

nepřítele bude zpravidla spojen s manévrem dalších záloh a druhých sledů, které vedou protizteč, nebo které zaujmají další obranná postavení v hloubce a bude mít dočasný charakter. V případě odrážení nepřítele zálohu soustřeďujeme opět v určeném prostoru soustředění. Při výrazné převaze nepřítele jej zdržuje a na rozkaz velitele divize odchází z jedné terénní čáry na druhou až do převzetí boje dalšími sledy.

Protivýsadková záloha je připravena k rychlému přesunu do prostoru nepřátelského výsadku a usiluje o jeho zničení v nejkratší možné době, aby neměl čas se soustředit a upevnit v ovládnutém prostoru. Výsadky ničíme palbami vyčleněného dělostřelectva a prostředků PVO (při přeletu a při vysazení) s následujícím úderem protivýsadkové zálohy z chodu, pokud možno z několika směrů a s překvapením. Protivýsadkovou zálohu je účelné rozmísťovat v proudech skrytě s možností rychlého vyvedení na různé směry. Pokud se nepodaří, vzhledem k síle nepřátelského výsadku, jeho zničení z chodu, je nutné, aby protivýsadková záloha zabezpečila jeho obklíčení nebo poutání v prostoru vysazení do příchodu dalších záloh.

V podmínkách, kdy ničivý účinek jaderných i konvenčních zbraní a úderná síla vojsk stále narůstá, dochází zákonitě ke zvyšování úlohy druhých sledů a záloh v obraně. Požadavky na přehrazování rozsáhlých trhlín v sestavě prvních sledů, k přehrazení směrů pronikání útočících uskupení nepřítele a jejich ničení při vklínění do obrany, požadavky boje s nepřátelskými výsadky a plnění dalších nepředvídaných úkolů objektivně vynucují vytváření druhých sledů a záloh v potřebné síle a složení. Rovněž vzrůstající možnosti nepřátelského průzkumu a přesnost nových zbraňových systémů vyžadují dále zkoumat zásady jejich použití. Tendence vývoje podmínek soudobého boje směřuje k vytváření druhých sledů a záloh minimálně v hodnotě jedné třetiny až poloviny sil a prostředků, především z útvarů a jednotek vyzbrojených tanky a BVP i speciálních záloh. Narůstá význam maskování a klamání nepřítele demonstrační činností klamných záloh, význam protiradiolokačního maskování, opatření k rušení a ničení nepřátelských průzkumných a palebných systémů, které by mohly znemožnit manévr záloh obránce. Promyšlené použití záloh a druhých sledů rozhoduje o výsledku obranného boje divize. Zejména je nutné mít na zřeteli úvod Bojového řádu pozemního vojska, kde je zdůrazněno, že tato ustanovení je nutné využívat tvořivě a v souladu s konkrétní situací.